

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 24.

Lördagen den 27 Juli

1844.

Profesor Ets anförande till Filosofiska Facultetens Protocoll med anledning af Philol. Cand. Janzons, öfwer det af Faculteten till Græcæ Linguae Adjuncturen upprättade förslag, anförda besvär.

(Fortf. fr. N° 23.)

Häraf är då också klart, att *nominativen*, långt ifrån att vara den abstracta begrepplöshet, som ej blott författaren, utan många före honom antagit, och långt ifrån att på sådan grund böra från antalet af casus utgämmas, såsom förf. yrkar ("quocirca e casuum numero fere sunt segregandi") den både är af **alla casus** den nödvändigaste, ända derhän, att Franz Bopp, fastän han sjelf är en afgjord localist, likväl betraktar nominativen såsom *Casus generalis* eller, såsom han också uttrycker sig, "*Generalissimus der Kasus*;" — och tillika betecknar ett verkligt begrepp och det ett annat, än det schematiska, som i sjelfwa stammen genomgår alla casus. Hvilket detta begrepp är, skall snart närmare utvecklas; men innan det bör jag här anmärka, att påståendet om nominativens obehörighet att räknas med bland casus så litet är något nytt, att redan Aristoteles yrkade derpå och derföre kallade nominativen rätt och slätt *ὀνομα*; och att derefter en egen strid om saken uppstod mellan Stoikerna och Peripatetikerna, hvarunder de sistnämnde, men ur blott etymologiska skäl, (emedan *πῶσις* betydde fall och de öfriga casus liksom föllo ut från nominativus, men deremot nominativen sjelf icke för dem föredro sig såsom stadd i ett så beskaffadt beroende eller utfallande ur något annat) widhöll sin hufvudmans påstående: hwaremot Stoikerna redan börjat inse nominativens betydelse för satsen, och, emedan de sålunda fattade benämningen *πῶσις* mera ur begrepps-synpunkt, likväl utan att våga helt lösgöra

sig från peripatetikernas ensidigt etymologiska tydning, författade de också nominativens rätt att anses för casus. I detta factum (ware det blott i förbigående anmärkt) ligger ännu ett bevis emot författaren, ett nytt bevis nämligen, att Grekerna wid bildningen af sina konstformer icke trängde till begreppet, utan höllo sig på ytan och till phänomenet.

För att nu återgå till Nominativens begrepp, så är detta icke något annat än det rätt fram sedda **orsaks-begreppet**,*) som har sin passiva och inverte- rade motsvarighet uti ablativen: ex. *puer scribit epistolam; epistola scribitur a puero*. Eller är icke orsaks-begreppet lika mycket ett begrepp, som hvilket localt begrepp, man vill taga? Men nästintill orsaks- begreppet företer sig från den logiska satsens synpunkt begreppet af en **verkan**, såsom af den respective orsaken framkallad, såsom det nödvändigaste, på grund af den werksverkan, som är den allmänaste formen för all werksamhet. Med ett ord: af subject-ställningens nödvändighet betingas också object-ställningens; liksom af object-ställningens äfwen af Localisterna med- gifna verklighet, om de rätt hade betänkt accusativens normala function, subject-ställningens eller nominati-

*) Man invände icke, att detta endast låter säga sig i afse- ende på sådana sätter, der prædicatsverbet betecknar ett verkligt handlande; ty redan i det föregående är en an- tydning gifven om sakens rätta förstånd, näml. att den i ett språkuttryck förverkligade tanken alltid är, vässedt det eget mer eller mindre abstracta innehåll, ett för warfe- blifningen concret factum. Jullfölja wi detta i det speci- ella, så behöfva wi icke ens anmärka, att t. ex. i passiva uttryck ännu allstjemi ett tillåtande å subjectets sida är för- handen, utan till och med i rena existens-sätter, sådana som de till innehållet abstractaste af dem alla: jag är, lig- ger från denna synpunkt sedt, en bestämd causalitet, så näml. att jaget genom den här uttalade tanken kallar till lif ett vara, som förut endast in potentia war till.

vens grammatiska behörighet och dialectiska nödvändighet skulle befunnits rättfärdigad. Och skulle man således inom casus-området söka en trilogie, så wore det snarare dessa 3 Casus: Nominativus, Accusativus och Dativus, som man borde uttaga såsom de väsentligaste, än de af localisterna, med de andras förbigående, uppgifna: Genitivus, Dativus och Accusativus. Ty de directa subject-, object- och finalitets-begreppen äro obesträdligen de för satsen viktigaste. Och detta schema är icke så besträddt, som local-schemat, att man behöfver, ware sig stillatigande förbigå de casus, för hvilka schemat icke lemnar utrymme, eller försöka att bestrida deras behörighet att anses såsom casus. Ty ablativens ställning i sin correlation till nominativen har redan blifwit utvisad; således återstår endast genitiven, såsom den casus, för hvilken ännu ingen plats blifwit utsedd. Men samma passiva och inverterade subjectivitets-beteckning, som, då den ännu tillsammans med sitt verb framstår såsom inbegripen i en *verksamhets-act*, motsvaras af ablativus, yttrar sig i språket, då den hunnit längre och på ett obscureradt och förfortadt sätt användes såsom bestämning wid en verksamhets resultat, under gestalten af casus Genitivus, som då skulle kunna kallas indirect subjectivitets ställning: ex. *epistola pueri* = *epistola, quæ scripta est a puero* eller ännu närmare: *epistola, quam scripsit puer*. Detta ger ett bättre ljus öfver genitivens betydelse, än någon local-relation; men icke blott deröfver, utan öfver åtskilligt annat, näml. 1) öfver förhållandet mellan Genitivus och Ablativus, och öfver möjligheten att t. ex. i Grekiskan den ena af dessa casus saknas; 2) öfver genitivens förhållande till nominativen. I senare afseendet och i fall den här framlagda åsigten om genitivens nära förbindelse med nominativen ännu skulle synas behöfwa ytterligare stöd, så erbjuder sig ett sådant i den likhet i bildning, som emellan dessa casus (i singularis num.) förefinnes. Det är bekant, att redan Socrates gjort upp för sig en teori öfver bokstäfvernas betydelse, fastän han sjelf erkände, att han der befann sig på ett slipprigt område och nästan synes hafwa tagit saken, som ett raljeri. Han kallade näml. Φ , Ψ , Σ och Ω för *ῥαματὰ πνευματῶν* (fläckartade bokstäfver) och låter dem beteckna det *flytande*, i rörelse stadda, såsom det, hvarmed gerna följde ett sus och ett sovl. Redan här finna vi således såsom naturlig beteckning för *rörelsen*, *verksamheten*. Ännu beständare anser Franz Bopp slutjudet s

för en alla språk af Sanskrit-stammen genomgående nominativ- eller subjectivitets-beteckning. Men att denna yttre subjectivitets-beteckning, fastän den t. ex. i Latinet i enskilda fall obscureas så väl i den ena casus, som den andra, återfinnes i genitiven ännu mera genomgående, åtminstone mera bevislig, der den bortfallit, ej blott i Latinet och Grekiskan, utan allmärfbarast i de yngre, så kallade Indo-germaniska språken, är endast så mycket naturligare, som den directa subjectivitets-ställningen kunde genom verbets tillkomst lättare undwara det sinnligt betecknande i nominaländelsen, hwaremot den indirecta bättre behöfde det. — Utanföre hwad som här skulle wisas, må icke eller den anmärkningen anses ligga, att då Socrates såsom ren motsats till oswannämnde *ῥαματὰ πνευματῶν* uppställer Δ och Γ och uti det hinder, tungan känner wid dessa bokstäfvers uttal, ser en beteckning af det *bundna* och *stillastående*, man dermed i detta sammanhang icke kan undgå att tänka på det — δ , som i de äldsta Latinska språkmonumenter träffas såsom singular ablativ-ändelse ex. *pucnandod*, *marid*, *dictatored*, *altod* i Inscript. Col. Rostr., enär skillnaden emellan subjectivitets-ställningen såsom direct och energisk å ena sidan, samt såsom inverterad och passiv å den andra, aldrig kunde genom en sinnlig beteckning lämpligare angifwas, är genom — δ i ena fallet och — δ i det andra.

Men för att nu efter denna excurs, återgå till vår författare, hvars påståenden både om nominativens obehörighet att räknas med till de grammatiska casus och om local-relationerna, såsom casus-begreppens grund-schemata, torde just genom denna excurs hafwa befunnits temligen otillförlitliga, — så söker han bewisa det förra påståendet på följande nog knapphändigade sätt (pag. 2 nederst på sidan): "Notio enim sine relationis quibusdam membris nulla unquam esse potest, quia notio non aliud est, quam ipsa relationis cujusdam notitia et relatio sine eo, ad quod aliquid referatur, exsistere nequit. Att uttrycket är genom sin alltför allmänneliga fattning oklar, hoppas jag enhvar utom författaren skall medgifwa. Ty hwad menas med relationsleder på det sätt nämligen, att genitiven, dativen eller accusativen skulle hafwa dem, men nominativen icke? Och är icke det directa förhållandet till en handling såsom act lika mycket en relation, som det indirecta och obscureade förhållandet till en handling såsom resultat, eller som det jemförelsewis mycket indifferentare locala för-

hållandet till ett föremål, såsom utgångspunkt, hvilopunkt eller slutpunkt? Alltså är här en allmän sats framkastad, hvars betydelse för den ifrågavarande undersökningen måste blifwa ofklar för hvar och en, som väntar bestämdhet, ordning och reda i bewisning. Ty följa wi nu gången af författarens bewisning, så är den denna: de grammatiska casus uttrycka wisfa relationer; en relation kan icke finnas utan något, hvar till något hänföres; relationer åter äro nödwändiga för ett begrepp; nominativen och vocativen innehålla inga relationer och uttrycka således inga begrepp. Men hela detta raisonnement grundar sig ju på den, efter hwad jag förut har ådagalagt och författaren med all sin omedgörlighet likväl torde nödgas medgifwa, af honom på god tro antagna förutsättningen, att inga andra än locala relationer finnas, som genom casus-flexionen kunna uttryckas. Detta har så många gånger blifwit sagdt och eftersagdt, men ännu aldrig bewisadt, att det just hade tillhört författaren, att försäkra både sig och läsaren om sakens riktighet, innan han derpå byggde den mer än orimliga slutsatsen, att nominativen, den nödwändigaste af alla casus, icke är någon casus; och att icke för det ofruktbara och indifferenta local-schemat, i afseende på hwilket språken variera, uppoffra det för all tanke oumbärliga och just genom sin oumbärlighet i alla språk constanta subjectbegreppets grammatiska behörighet. — Förut har jag skonsammare bedömt författarens oförmåga att tänka klart och att klart och språkriktigt uttrycka det tänkta. Nu, då jag wisat, att författaren under formen af en pretenderad bewisning, hållen i så allmänna termer, att dess betydelse för det positivit gifna skall för en hvar befinnas swär att utgrunda, insmyger oberwista, på god tro eftersagda hypoteser, kunde jag hafwa rätt att stämpa förfarandet med en strängare benämning. — Den från musikkens område hemtade anmärkning, hvarigenom författaren trott sig böra upplysa förhållandet, ger snarare stöd åt det motsatta påståendet, än åt hans åsigt. Ty mellan det enskilda ljudet, som efter hans förmenande först blir ton i förbindelse med andra ljud och det enskilda ordet är för det första jemförelsen nog mycket haltande, då tonerna till sin art så indifferenta bredwid hvarandra och ingendera mer än alla de andra betecknar det i musiken lefwande och lifgifwande, hwaremot orden i språket icke stå i detta indifferenta förhållande, utan det ena af dem, verbum, genom den syntesis, för hvars behof det tillkommit, just wisar sig såsom tan-

fens lifgifwande element. Widare: då jemförelsen således måste inskränkas till ett wist slag af likartade ord t. ex. såsom författaren torde menat, fastän han icke sagt ett ord för att wisat att det varit meningen, till nomina, så är det ju alldeles afgjort, att lika betydelslös för den musikaliska tanken, som den enskilda, fristående tonen utan tillkomsten af andra toner är, lika betydelslös är också för den grammatiskt-logiska tanken det enskilda nomen utan tillkomsten af ett annat ord, med hwilket det kan träda i en grammatiskt-logisk möjlig förbindelse och det lika mycket om tonen är ett *C* eller ett *Cis*, och om nomen är ett *Homo* eller ett *Hominis*. — I denna not (pag. 3) förekommer också ej en, utan två soloecismer i uttrycket: *singulus quisque sonus*. *Singulus* singulart begagnadt är den ena. Ty så förekommer ordet endast någon enda gång hos Romikern Plautus och ett par gånger hos den esterclassiske Gellius, hwaremot det classiska språkbruket, såsom naturligt war med ordets distributiva betydelse, afgjort hade fixerat sig för dess utslutande plurala användning. Men är redan *singulus* en afwikelse från det auctoriserade latinska språkbruket, så är det ännu mer förhållandet med *singulus quisque*, som tydligen är en dålig öfversättning af: hvar och en enskilt, jeder einzelne och som från latinsk synpunkt tager sig lika illa ut, som man wille sammanställa: *omnes cuncti, haud non, nemo nullus*, eller öfverhufwud, som man, stadd i owisshet, hwilketdera af tvenne synonyma uttryck, som i ett wist fall wore det rätta, satte dem begge två och lät läsaren taga hwilketdera han wille och kasta bort det andra.

Pag. 3 sammanställas i många local-relationerna *ὄθεν, ὅθεν, ὅι* med temporalrelationerna *το νῦν, το πρὶν, το λοιπὸν*, i sina förmenta åskådliga beteckningar de förras genom nominernas casus, de senares genom verbernas tempora: pag. 4 specificeras motsvarigheten så, att relationen *ὄθεν* ställes bredwid *νῦν*, *ὅθεν* bredwid *το πρὶν*, *ὅι* bredwid *το λοιπὸν*. Denna hopställning är på fri hand och alldeles godtyckligt uppgjord, sådant förhållandet också wanligtwis blir, då man saknar förfäste i en verkligt grundlig språkbetraktelse. Men att den tillika är rentaf orimlig, derpå har författaren sjelf, naturligtwis owetande, presterat snart sagdt en matematiskt bindande bewisning. Momenterna för bewisningen äro följande, uttryckta med författarens egna ord: (pag. 5) "Casum

enim gignendi, unde quid oriatur, indicantem et præsens momentum temporis, unde cetera quasi oriuntur momenta et ad quod omnia relativa referuntur, communem quandam relationis vim notionemque præbere, nemo non videt." Alltså: 1) *Genitivus Casus* svarar emot *Præsens tempus*. Strax derefter talas det om en *linea a Genitivo oriunda*, hvilken *linea* vidare pag. 8 framställles såsom fortgående till en vis slutpunkt, som fixeras genom *Casus Accusativus*. Återgå vi nu till pag. 5, så finna vi der: "*Casus denique accusandi momentumque temporis futuri certam quandam in spatium*" (— tio?) "*loci et temporis prospiciunt metam*." Vi teckna öf detta till minnes. Alltså: 2) *Accusativus Casus* svarar emot *Futurum tempus*. Nu återstår endast att visa, att 3) författaren vill hafva icke blott rummet (se här ofwan), utan äfven tiden representerad genom en *linea*. Detta visar sig flerstädes t. ex. pag. 5 men tydligast pag. 8 öfverst på sidan: "*Tempus est tamquam linea spatii*." Vi hafva då constructionen färdig, hvad de båda *lineerna* och deras ändpunkter beträffar, så nämligen att

om *lineen* $A \text{-----} B$ betecknar rummet och *lineen* $a \text{-----} b$ betecknar tiden, så är punkten $A = \text{Genitivus} = \text{begynnelsepunkten i rummet}$, och punkten $a = \text{Præsens} = \text{begynnelsepunkten i tiden}$; samt punkten $B = \text{Accusativus} = \text{slutpunkten i rummet}$, och punkten $b = \text{Futurum} = \text{slutpunkten i tiden}$.

Det är nyttigt, att hafva detta så åskådligt för sig som möjligt, med afseende på den rolighet, som nu följer. Det heter näml. vidare (pag. 5): "*Ut dandi vero Casus punctum quoddam in linea, a Genitivo oriunda, figit certum, sic præteritum quoque (sic!) momentum relativum in tempore jam præterlapso, per præsens tamen momentum definito certum quasi indicat punctum*." Tanken är, såsom vi finna, något nebulös, eller, hvad jag tagit mig friheten kalla oflart tänkt; men oaktadt alla slingringar, hafva vi likväl, genom begynnelse- och slutpunkternas fixerande, författaren bunden vid följande construction:

$$\begin{array}{c} A \qquad C \qquad B \\ \text{(Gen.)} \quad \text{(Dat.)} \quad \text{(Accus.)} \\ \\ a \qquad c \qquad b \\ \text{(Præs.)} \quad \text{(Præter.)} \quad \text{(Futur.)}; \text{ hvaraf så-} \\ \text{ledes visar sig, att författaren på den fingerade} \\ \text{tidslinien förlägger den förflutna tiden emellan den} \end{array}$$

närvarande och den tillkommande; således förlägger den handling, som skedde i går, emellan den, som sker i dag, och den, som skall ske i morgon; eller, som är detsamma, låter det till tiden föregående komma efter sitt efterföljande: hvilket är orimligt. Således följer en orimlighet af, att, såsom Cand. Janson vill, låta *Casus Genitivus* motsvara *tempus Præsens*. Men denna orimlighet var likväl icke någon nödvändig följd af det, såsom *casus-flexionens* ändamål, till grund lagda *local-förhållandet*. Ty wille man nödvändigtvis finna en motsvarighet inom de begge områdena och det för öfrigt lät bewisa sig, (som det likväl icke gör) att saken på hwardera sidan för sig hade rättighet och att sålunda ett hwarifrån, hwarthän och hwarest kunde förewisas så väl i den nominala *casus-flexionens* som i den verbala *tempus-flexionens* begrepp, så låg väl ingenting närmare tillhånd, än att låta det i tiden *afslagsnaste*, således först passerade, motsvara det i rummet *afslagsnaste*, följaktligen *tempus præteritum* med de momenter, som man finner för godt att derunder antaga, motsvara *casus genitivus*. Så hafva andra gjort och det äfven sådana, som antingen ansett *local-relationerna* för *casus-begreppens* enda utgångspunkt eller också jemte dessa antagit ett *causalt element* såsom det genom *casus-flexionen* betecknade. Och huru man, då man welat åskådliggöra dessa förhållanden genom *lineer* och då det således borde fallit sig lättare att se, hvad som bar sig eller icke, kunnat komma till något annat resultat, är mig verkligt obegripligt.

Men jag bör icke lemna alldeles ur sigte, hvad författaren kan mena med "*præteritum momentum relativum in tempore jam præterlapso*." Tager jag då till hjälp det schema författaren pag. 11 uppställt, så låter icke gerna något annat tidsmoment tänka sig, än det, som der kallas *præteritum in præterito* och som wänligen heter *plus quam perfectum*, till och med hos Grekerna $\chi\rho\nu\nu\sigma\ \upsilon\pi\epsilon\rho\sigma\upsilon\upsilon\tau\epsilon\lambda\iota\kappa\omicron\varsigma$. Men att författaren menat detta och icke något annat, kan ingen med säkerhet weta, då det är emot all logisk behandling af ett ämne, att redan pag. 4 anföra något, som först pag 11 får sin förklaring. I allt fall blir resultatet i hufwudsaken detsamma, nämligen att den förflutna tiden eller ett moment deraf fått sig plats anvisad mellan det närvarande och det tillkommande.

Hwad nu vidare sjelfva tempora beträffar, så wacklar författaren hit och dit. Först angifwas (pag. 3) utan reservation $\nu\nu\nu, \tau\omicron\ \pi\rho\iota\nu, \tau\omicron\ \lambda\omicron\iota\pi\omicron\nu$ så-

son de tider, hvilka genom de grammatiska tempora få att säga åskådliggöras. Och icke blott pag. 4 synes wid den speciella redovisningen för motsvarigheten mellan local- och temporal-relationerna samma åsigt vara bibehållen och *momentum temporis futuri* således uttrycka den tillkommande tiden, så widt den genom flexion betecknas; utan ännu pag. 8 talar om præsens, præteritum och futurum momentum, såsom motsvarighet till de "*tria . . genera, quæ in disceptationem cadere possunt; quid fiat, factum futurumve sit.*" Allt hittills är således ingen anledning att antaga, att icke förf., såsom, redan motsvarigheten till local-relationerna på den nominala sidan nödvändigt fordrar, antager den wanliga trilogien eller de tre tidsafdelningarne: det närvarande, det förflutna och det tillkommande, eller i en naturligare ordning uppställda: det förflutna, det närvarande och det tillkommande. Men — ett, tu, tre! har författaren på sist återopade sida kommit på en annan åsigt. Tiden framställes der såsom blott tvåfaldig: ant *præsens* ant *præteritum*, hwaremot den tillkommande tiden degraderas till blott ett moment af antingen den närvarande eller den förflutna (!). Men dermed är ju antingen den förut genom talet om *το νῦν, το πρὶν* och *το λοιπὸν* antagna trilogien och den deraf beroende motsvarigheten mellan casus- och tempus-flexionens betydelse nu med ens öfvergifwen; eller också har redan i det föregående *το νῦν* för författarens tanke betecknat både *præsens in præsenti*, *præteritum in præsenti* och *futurum in præsenti*, och likaså *το πρὶν* både *præsens in præterito*, *præteritum in præterito* och *futurum in præterito*; och således trilogien för författaren tanke aldrig sunnits, — följaktligen icke eller den derpå grundade motsvarigheten mellan casus- och tempus-flexionen. Men hwar till då det itererade talet om *το λοιπὸν*, såsom lika fristående och sjelfständigt, som de två andra? och hwar till talet om en motsvarighet, som författaren factiskt ämnade förneka?

Men efter denna märkbara inconsequens, som icke tillräckligt blifwit beskuggad och undandömd af uttryckets ofklarhet, röjer sig strart någonting nästan ännu betänkligare. Det heter näml. pag. 8: "*Ut in linea a gignendi casu quasi orienda, usque ad punctum, quod casu accusandi figitur, ultimum, progrediente tertium solummodo punctum sumi potest, quod quidem punctum illo dandi casu quasi repræsentatur: sic etiam (!) in et (!) præsenti et præteriti tem-*

poris momentorum serie, a præsenti quasi momento oriunda, tria sola (!) momenta formis quidem verborum notari possunt." — Men då wi förut hafwa gifwet, att *tempus est tamquam linea spatii* (1:sta rad. samma sida) och detta yttrande är så allmänneligt, att det omöjligen kan beteckna blott endera ware sig af de sedermera uppgifna två eller af de förut uppgifna tre tiderna, utan måste beteckna hela den tidsutsträckning, på hvilken en handling kan tänkas någorstädes förlagd; och då vidare rummet också är åskådliggjordt under bilden af en linea, och det i 3:dje och 4:de raderna af samma 8 sida heter: "*omne igitur tempus ut etiam (!) in spatio linea in duas vel innumerabiles (!) två eller oräkneliga, en rätt egen bestämning) partes dividi potest, så faller man här liksom från skyarne, när man nu kort och godt får weta, att rum-lineen icke kan hafwa mer än tre punkter (således hwarfen två eller oräkneliga!) nämligen utgångspunkten (Causus Genitivus), slutpunkten (Causus Accusativus) och en hwilopunkt någorstädes på lineen (Causus Dativus); och att lika omöjligt, som detta är — här väntar hwar och en, att författaren skulle hafwa sagt: lika omöjligt är det äfwen, att tidslineen kan hafwa mer än 3 punkter (de förut angifna præsens, præteritum och futurum); men nej! man får icke hos denne författare wänta ett wanligt tankeförfattarhang: det heter i stället — "likaså kunna i serien både af den närvarande och den förflutna tidens momenter endast tre momenter genom verbal-flexionen betecknas." Men dessa tre momenter för den närvarande tiden och tre för den förflutna göra ju ändå tillsammans 6 punkter (näml. efter författarens åsigt af de grammatiska tempora) tagna på den förut uppgifna allmänna tidslineen? Således är tankegången denna: När man har twenne lineer, hwilkas begynnelse- och ändpunkter ligga midt för hwarandra (sfr pag. 4) och då det är afgjordt, att på en linea antingen "två eller oräkneliga" punkter kunna tagas (sfr början af pag. 8), så kunna på den ena af de ifrågawarande lineerna endast 3 punkter tagas, på samma sätt (!) som på den andra endast 6. Jag frågar nu: är detta klart och redigt tänkt eller är det icke? — Förf. har wäl sökt genom en not förtydliga saken, eller — jag må erkänna, att jag icke rätt wet, hwad han med den noten åsyftat. Den lyder emellertid så här: "*Etenim si in linea quadam a—b unum tantummodo punctum c sumendum est, hoc punctum c punctum d aliaque puncta ab**

eadem linea omnino excludit; "det är på Swenska: "om på en linea *a—b* blott en punkt *c* bör tagas, så utesluter denna punkt punkten *d* och andra punkter från samma linea." Detta har något tycke af det bekanta swaret på frågan, hwar själen har sin plats inom menniskoorganismen, nämligen att "hon sitter der hon sitter." Och för denna djup sinniga sats, som också skulle kunna uttryckas så: om på en linea *a—b* blott en punkt bör tagas, så bör på denna linea icke mer än en punkt tagas! bifogas ett slags naturligtvis alldeles öfverflödigt bevisning. Ty för den, som icke inser, att, om någonting är, så är det, för honom skall ingen bevisning kunna göra det påtagligt. Den åter, som för att bewisa någonting, uppställer det, som skall bewisas, först såsom hypotesis, och derefter alldeles detsamma, med föga varierade ordalag, såsom thesis, den har särdeles oklara begrepp om, huru ett bewis bör vara beskaffadt. Genom ett sådant slags bevisning, som den af författaren begagnade, gör man nämligen ingenting annat, än på stället marsch! och besinner sig wid bevisningens slut på alldeles samma punkt, som man gjorde wid dess början. — Det är således ännu i denna stund obewisadt, att utom utgångspunkten (Causus Genitivus) och slutpunkten (Causus Accusativus) blott en punkt till kan tagas, utan så widt man låter affärda sig genom ett matspråk: du får icke eller du bör icke taga flere!

Det är för öfrigt besynnerligt, att ännu 18 år, sedan Hr. Rosen förmedelst sin Prolusio corporis radicum Sanseritarum sötte i Grefiska och Latinska grammatiken vinna plats för Sanskrit-Grammatikens Causus Locativus, och sedan till och med Weissenborn i sin Latinska grammatik intagit den och ställt den på samma linea med de öfriga, man, jag vill icke säga, betänker sig att göra detta efter, ty det kan ännu hafwa sina betänkligheter; men det är besynnerligt, att äfwen de, som i andra delar tidt och ofta föra Sanskrits-förhållanden på tungan, icke besinna, till hvilka consequenser för local-åsigten af nominernas casus det kända factum leder, att Sanskrit har ända till 8 Casus, således 2 mera än Latinet, och af dem den ene just en Causus Locativus, stild så wäl till form, som till betydelse från både genitivus, dativus och accusativus. Under sådant förewetande, ja! redan med blicken fästad endast på den i Latinet, utöfwer Grefiskans antal, tillkomna ablativen, hwarur med långt större lätthet ett localt element låter utleda sig, än t. ex. ur dativen, borde författaren hafwa funnit, att casus

icke ens från den locala ståndpunkten nödwändigtvis äro tre, utan att de i stället äro flere eller färre i omvänt förhållande till det respective folkets medwetna ideella bildning. Ja! språk finnas, t. ex. Lappiskan, med ända till 12 casus och derutöfwer.

Författarens uppställning af verbets tempora, är hwad alla benämningarne beträffar och med undantag endast deraf, att den tredje tids-afdelningen (futurum) blifwit indragen, rent af invättad efter det schema, som förekommer i G. F. Grotefends gröfsere Lateinische Grammatik für Schulen. Men äfwen detta schema, redan i sin oförkydda gestalt, är mera arbiträrt, än i sakens natur grundadt. Ännu mer wisar sig förhållandet sådant, efter de förändringar, Cand. Janson dermed tillåtit sig. Ty att förlägga inom den närvarande tiden lika många särskilda momenter, som inom den förflutna, och att göra hela den tillkommande tiden till endast ett par momenter i den närvarande och den förflutna, är wäl, lindrigast sagdt, godtyckligt handladt. Det närvarande är nämligen ingenting annat, än den i hwartenda ögonblick sig sjelf framflytande gränsen mellan det förflutna och det tillkommande och är följaktligen lika litet till i *τερωγα*, ty der är det redan passeradt, som uti *τιρωγα*, ty der har det ännu ej inträdt. Följaktligen, huru mycket också werkan af en handling kan såsom resultat sträcka sig in i det närvarande eller resultatet sjelft först i det närvarande momentet framträda, t. ex. *scripsi* jag har (nu) skrifwit, så hör detta nu likwäl alldeles icke till tidsformen och handlingen sjelf såsom act hör likwäl inom den förflutna tiden. Likaså kan wäl præsens i wist afseende anses innehålla fröet till ett tillkommande (ex. i det Latinska tempus præsens conjugationis periphrasticæ); men i sjelfwa tidsformen (sum) ligger blott ettdera, nämligen det närvarande, som förbindes med ett affigts-attribut. Och rent af otillbörligt blir det alltid, att anse en ren futur-form, sådan som *τιρωγα*, såsom endast en varietet af den närvarande tiden. Ty det tillkommande är det närvarandes död; och icke ens det förhållande, som emellan perfectum och præsens eger rum, att det ena kan såsom handlings-resultat spela öfwer in på det andras område, finnes emellan dessa tempora *τιρωγα* och *τιρωγα*; utan det sistnämnde angifwer ett factum, som i en framtid skall blifwa ett närvarande, men på ett sätt, att det icke blott kan förwerkligas i en aflägsnare likawäl, som i en närmare liggande framtid, utan tillika så, att det der kan upptaga flere momenter likawäl, som ett. Med ett ord:

ὄψω utmärker icke, att sländets handling, när den en gång inträder, skall fylla blott ett af de då successivt inträdande momenter, som hwar för sig utgöra det då närvarande, utan kan likväl tänkas, utan att något hinder i formen och des betydelse ligger i vägen, upptaga en hel series af sådana momenter, som ett enda. Detta är en så väsentlig skillnad emellan icke blott præsens och futurum, utan också emellan præsens och de öfriga tempora, att, redan från denna synpunkt sedt, præsens måste ställas för sig sjelf, såsom den icke blott mest momentana tidsuppgift, utan såsom den på grund af sin egen natur enda nödvändigst momentana. Fallst är således både hwad författaren säger pag. 7, att alla verbets tempora äro lika momentana, och hwad han säger pag. 9, att *præteritum* betecknar den föregående handlingens eller tillståndets sista moment och att *futurum* betecknar den påföljande handlingens första. *Ἔ* icke betecknar t. ex. *vixit triginta annos* lifshandlingen med specielt affeende på slutet af dessa 30 åren, såsom det hwaruti lifshandlingen sjelf naturligtvis sist skulle yttrat sig, lika litet som *pluit quatuor dies* betecknar, att det regnade blott på den sista eller en del af den sista af de fyra dagarne, utan lika mycket med affeende på hela utsträckningen. — Är det nu en sanning, att all språkforskning är ett gyllerwerk, så wida den icke håller stånd inför det positivit gifna, så är det icke swårt, att ur språket (Det Latinska, som det Grekiska) wisa, att den af författaren uppställda atomistiska åsigten så wäl af tempus- som casus-begreppen är långt ifrån att i språket finna sin bekräftelse. *Ἔ* äfwen, om man icke will medgifwa causal-begreppets öfwerwigt öfwer det locala, så måste man, för att uttaga ett specielt fall, likväl medgifwa, att den användning, som t. ex. för casus accusativus är den normala, är den, hwari denna casus förekommer såsom transitiva handlingssubjects object, och allraegentligast den, der detta object framstår såsom ett genom den ur verbets synthetiska kraft utgående liffsacten framalstradt: ex. *scribit epistolam*, der tydligen epistola icke är en framför handlingssubjecten tillwarande, fristående, på förhand gifwen punkt, till hwilken handlingen wore ämnad att sträcka sig, för att, när den hunnit dit, taga slut, utan är ett med skrifwandets handling ifrån början till slut inför lifswadt och i mon af skrifwandets fortgång tillwärande continuum af rums-momenter, likasom skrifwandet sjelft är ett continuum af tidsmomenter. Men, då det närvarande momentet i hwarje ögonblick blir ett för-

slutet och efterträdes af ett nytt närvarande, uppfångar språket blott ett enda af de ögonblickligt förflygande momenterna och låter det stå såsom representant för dem alla. Jag menar härmed: att hwilket ögonblick som heldst från det, att brefwet är påbörjadt alltintill (men ej till och med) det ögonblick, på hwilket det affutas kan handlingen med des object lika mycket i språket betecknas med *scribit epistolam*; hwarwid det är påtagligt, att, fastän *scribit* wisseligen närmast gäller blott de skriftdrag, som, i det ögonblick denna sats uttalas, af den skrifwande bildas, det likväl derjemte kan beteckna handlingens fortgång under de hwarandra efterträdande tidsmomenter, hwilka af ett hwarje ögonblick lika berättigadt *scribit* uppfyllas. Häraf wisar sig således, att redan præsens, fastän detta tempus, såsom sakens egen natur för med sig, minst af alla är lämpligt att beteckna en tidsutsträckning, likväl genom en lätt förklarlig dialectisk act kan och i språket nästan alltjemt måste beteckna ett continuum; samt att objects-accusativen likaledes och lika bestämdt betecknar ett i fullkomlig jembredd med och i fullkomligt beroende af fortgången utaf handlingssubjects liffverksamhet såsom werkan framträdande och sig ögonblickligen förökande continuum af rums-momenter. Och af allt detta framstår ytterst det resultatet: att uppfattningen af handlingen, såsom blott momentan, och uppfattningen af objectet, såsom ett under handlingens hela fortgång ännu fristående och utanföre densamma besintligt, hwartill den först i sin slutpunkt hade att sträwa, är en abstract och mechanisk uppfattning, hwarigenom andens lif i språket tillintetgöres, då så wäl det handlande subjectet, som des verksamhet och denna verksamhets resultat framställas såsom för hwarandra indifferentia atomer, hwilka, man wet icke hwarföre eller på hwad sätt, skola dels löpa parallellt med hwarandra, dels stöta på hwarandra och derigenom den ena komma att utgöra en begränsning för den andra. Och kan wäl någon föreställa sig, att den språkbildande anden, som redan i uttrycken för de ännu i sin abstracta allmänlighet besintliga objecterna tydligen sträfwade att inlägga en genom bokstafsmaterialets organiska skilfaktighet möslig beteckning af ett mer och ett mindre af *ἀνάλογον* med rörelse och lif (*ὀνόματα ποιητικά*), skulle i det språkuttryck, som just enfom är ämnadt att beteckna rörelsen och lifwet, såsom verkliga, hafwa försummat en sådan beteckning, hafwa welat i sjelfwa skapelsestunden förstena sin egen skapelse genom att binda all rörelse wid wissa

momenter i tiden, allt verksamhets-resultat wid wisja punkter i rummet?*)

(Fortsättes.)

Notiser:

De Skandinaviska Naturforskarnes sjerde möte, som innewarande är hållits i Christiania d. 12—18 i denna månad, har varit besökt af 161 vetenskapsmän, af hvilka 30 Swenskar, 38 Danskar, 89 Norrmän och 4 utlänningar (De berömda geologerna kammarherre Leopold v. Buch från Berlin och presidenten för geologiska societeten i London N. Murchison, doctor medicina G. Chaupié från Hamburg och botanikern professor W. P. Schimper fr. Strasburg). Till ordförande och sekreterare i de särskilda sektionerna hade följande blifwit walde:

Sektionen för Fysik, Kemi och Matematik: Ordförande Prof. Keyser, Sekreterare Kapten L. F. Swanberg, Kand. filosof. Broch.

Sektionen för Mineralogi och Geologi: Ordförande Kammarherre L. v. Buch, Sekreterare Prof. Forchhammer. (Prof. Keilbau undanbad sig wal på grund af sjuklighet.)

Sektionen för Botanik och Vertgeografi. Ordförande Biskop Agardh, Sekreterare Dr C. J. Hartmann, Docenten Liebmann.

Sektionen för Zoologi och Zootomi: Ordförande Prof. S. Nilsson, Sekreterare Prof. S. Lovén, Kand. filosof. Esmark.

Sektionen för praktisk Medicin: Ordförande Prof. A. Retzius, vice-Ordförande Prof. Hufsch, och Lektor Conrad, sekreterare Dr Faye och Dr Sonden.

Sektionen för Anthropotomi och Fysiologi: Ordförande Prof. Eichricht, sekreterare Prof. Stein och Prof. N. S. Lovén.

Sektionen för Pharmaci: Ordförande Apotekaren Möller, sekreterare Apotekaren Eriker.

Allmänna möten, som förekommo tre gånger, höllos i Storchingsalen. Första gången öppnade Professor Hansteen förhandlingarne med ett tal, hwari han framställde orsakerna hwarför Norrige i literär utveckling stod tillbata för de öfriga skandinaviska länderna. Derefter höll Professor Örsted ett föredrag om "den tänkande Naturopfatning og Inbildningskraftens Opfatning af Naturen." Professor Retzius föredrog dernäst om kraniernas och hufwudenas form hos de särskilda människoracerna, samt upplyste sitt föredrag med aftryck och teckningar. — Andra gången höll Prof. Forchhammer ett föredrag om "Tangplanternes Indflydelse paa Jordoverfladens Dannelse." Dernäst framträdde Kammarherre L. v. Buch med ett föredrag, hwari han berömligt omtalade de hittills utkomna

*) Men äfwen från annan och rent Mathematisk synpunkt wisjar sig författarens atomistiska teori om de grammatiska tempora, såsom punkter på tidslineen, otillfredsstillande och haltlös. Ty tänkes tiden såsom en linea, så kunna icke de grammatiska tidsuttrycken, såwida dessa stola beteckna delar af tidslineen, wara blotta punkter; enär ingen del af en linea blir en punkt, utan blir sjelf en linea.

speciella beskrifningar öfwer åtskilliga af Norriges trakter, samt de betydliga framjeg, som wetenskapliga samlingar och inrättningar hade gjort der i landet sedan Universitetets upprättande och hänwilade slutligen på ett smickrande sätt till det ljus öfwer magnetnålens egenskaper, som genom Professor Hansteens undersökningar hade utbredt sig icke allenast fring Europa utan äfwen till fremmande werldsdelar. Derefter höll Dr Sonden ett föredrag om reformerandet af sjukbehandlingen i Skandinavien, med afseende på sinnessjukdomarne. Bland det som för öfrigt denna gång förekom war också en liflig diskussion rörande frågan om de Skand. Naturforskarnes sammankomster skulle hädanefter hållas hwarannat år eller mera sällan; resultatet blef att terminen emellan mötena skulle förlängas till 3 år. — Tredje gången höllos föredrag af Prof. Eichricht "om Hjernestallens Forhold til Hjernemassen"; af Prof. Nilsson om Skandinaviens ur-ämnare, deras wapen och andra redskaper, samt om resultaten af de hittills erhållna resultatet ang. fasts landets höjning i Skandinavien; af Konre-amiral Bille om ett mera allmänt bruk af kronometern. Prof. Holst anmälde den äwägabragta föreningen emellan redaktionerna af "Danst Aegskrift f. Læger," den swenska "Hygiea" och det norrste "Aegskrift f. Medicin og Pharmaci" för en gemensam skandinavisk medicinsk tidskrift.

Till förhandlingarne wid sektionssammankomsterna, hvilka höllos dagligen och utmärkte sig genom föredragens innehållsrikhet och den öfwer dem förda diskussionens liflighet, lemnade följande af de swenske deltagarne bidrag: Akad. Adjunkterna J. Agardh, v. Döben och Dahlbom, Doktor Farman, Kapten Swanberg, Professorerna Retzius, Nilsson, Hufsch, Sundewall, N. S. Lovén, och S. Löwen, Docenten Arhenius, Magister Gardin, Magister Mathesius, Doktorerna Santesen, Wisstrand, Evert och Lang. Uttrycket tillåter ej att här uppgifwa ämnen för de af dessa Herr meddelade föredrag. I diskussionerna deltog så wäl de nu nämnda som flera af de öfrige Swenskarne, bland andra Biskop Agardh, som ofta pirade sig.

Emellan de wetenskapliga selskättningarnas allwar lemnade åtskilliga festliga tillställningar tillfälle till angenäm förtröelse. Den 17 Juli gästos Studenterna i Köpen Have en ganska nått arrangerad fest, som gynnades af det wackraste wäder. Flere medlemmar af Studentkorpsern uppträdde här med tal och sånger, och bland den mängd af skålar, som proponerades dels för hela korporationer, dels för wisja personer, nämna wi en skål för de swenska och danska studenterna, som beswarades af Prof. Retzius för Upsala, af Akad. Adjunkten Jagerström för Lund och Prof. Sommer för Köpenhamn. Kand. filosof. D. J. Broch fästade uppmärksamheten på, att af den franska wetenskapsakademien associés, hwilkas antal adrig är mer än 8, war hälften närwarande wid detta möte, nemligen L. v. Buch, Murchison, Örsted och Berzelius, och han utbragte derföre en toast för dem; skålen beswarades af Murchison, som igen utbragte en skål för Norriges institutioner och des wetenskaplighet. — Den 20 war affedsmiddag på frimurarelogen, der det gick mycket festligt och lifligt till. En stor mängd af stadens damer deltog också i måltiden, skålar druckos, en affedsång för de fremmande affjongs och tal höllos af Örsted, Agardh, Retzius, Murchison, Otto, Hansteen, Boeck, Ståthållaren Löwenstjöld m. fl. Om aftonen war soireen i den stora logesalen utomordentligt iakttit besökt och innan man skildes åt, affjongs en af Welhaven författad sång, hwarefter Prof. Hansteen från galleriet höll ett affedsstal, som beswarades af Prof. Otto från Köpenhamn.

Till samlingsplats för de skandinaviska naturforskarnes 5:te möte år 1847, har med stor pluralitet Köpenhamn blifwit waldt.

Nr 25 af denna Tidning, utgifwes Lördagen d. 10 Augusti.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1844.

